

Kultur i centrum

[nggallery id=106]

Hjärtat i den mångkulturella stadsdelen Fisksätra i Nacka kommun är biblioteket. Som på så många andra platser. De "allmänna folkbiblioteken" har utgjort basen för svensk kulturutövning i decennier. Men inget är längre heligt i det nya politiska landskapet. Nacka ligger i täten för privatiseringsvågen.

Text: Bitte Lundborg | Bild: Lena Katarina Johansson | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2011](#)

Det är besökarna som berikar biblioteket och stadsdelen Fisksätra, enligt bibliotekschefen Barbro Bolonassos. Sedan tretton år är hon motor och inspiratör i arbetet att skapa ett gott klimat i stadsdelen, granne med välmående Saltsjöbaden, "Solsidan" i TV-serien, i Nacka kommun utanför Stockholm. Många invånare engagerar sig ideellt och ser till att mycket händer på biblioteket och i området: utställningar, föredrag, poesikvällar, fortbildning, läxhjälp, aktiviteter för barn och ungdomar. Med mera.

Men hur blir det framöver? Nacka kommun har bestämt att upphandling av driften på samtliga kommunala bibliotek ska genomföras. Entreprenad och privatisering står alltså för dörren. Omedelbart fick Barbro mejl från en frivilligarbetare: "Om biblioteket ska arbeta vinstdrivande slutar jag! Mitt ideella engagemang ska inte berika något privat företag". Den politiska oppositionen fick vetskap om förslaget först en vecka innan beslutet klubbades. Vice ordföranden Mattias Qvarsell (S) kallar processen skandalös, "en oseriös hantering av ett förslag med stora konsekvenser".

– Det saknas riskanalys. Vad händer med utbudet och det fria ordet om Bonnier vinner alla upphandlingar?

Den frågan ställer också Sveriges Författarförbund och åtskilliga debattörer. En demonstration vid Nacka Forum samlade ett hundratal författare och biblioteksvänner under slagord som "Nacka inte biblioteken", "Nej till entreprenad", "Stoppa upphandlingen".

I riksmedia har beslutet fått massiv kritik. Ett upprop under parollen "De kommunala folkbiblioteken är kulturens grundbult!" har undertecknats av bland andra Siw Widerberg, Lennart Hellsing och Barbro Lindgren. I ett öppet brev från Sveriges författarförbund framställs "det absurda i att försöka driva en gemensam skattefinansierad samhällsservice på kommersiell basis".

Nacka kommun ligger i topp i Sverige när det gäller privatiseringar. I flera år har kommunen uppmuntrat personal att knoppa av och starta eget. Barbro Bolonassos har inte känt sig lockad:

– Jag förstår inte hur verksamheten ska bli bättre genom att driva den som företag. Ett företag ska skapa vinst vilket innebär att skattemedel berikar företagets ägare. Dessutom, hur kan ägandeformen i sig ge bättre kvalitet?

Hon tycker att det är intressantare att arbeta med det kommunala biblioteket som resurs för en positiv förändring för människor och närsamhälle. Tillsammans med sina anställda kommer bibliotekschefen att förbereda ett eget anbud i fortsatt kommunal regi.

– Det är så mycket som pågår i området. Det nystartade Folkets Hus bygger upp sin verksamhet och samarbete pågår kring Guds hus, därför behöver biblioteket stå stabilt under en tid framöver. Utveckling måste få ske i sin egen takt och under den tiden behöver vi vårt folkbibliotek i kommunal regi. Den anda som finns här kan försvinna med privatisering.

Det är flera år sedan jag första gången var på Fisksätra bibliotek som ligger mitt i områdets centrum. I Fisksätra bor 7 500 människor och av dessa har 72 procent utländsk bakgrund. Det är en större andel än för tio år sedan, men området är

relativt stabilt.

Mycket har hänt. Bibliotekets lokaler har utvidgats och glasväggar med konstnärlig utsmyckning ger ett öppet och välkomnande intryck. Ett IT-kafé med lokalarkiv finns i en del av lokalen med direktingång. Den lånas ut minst två gånger per vecka till föreningar, grupper och nätverk för olika möten. Det kan handla om områdets utveckling, samhällsfrågor, filmvisning, fortbildning osv.

En efterlängtd Familjecentral med Öppen förskola är granne med biblioteket, som förser föräldrar och barn med bokprat och "språkpåsar" som mammor och far- och mormödrar på Arbetscentrum har sytt och broderat. I påsarna finns böcker på hemspråk och svenska. Nacka kommun och även bostadsbolaget Stena engagerar sig för områdets utveckling och i FisksätraAkademin är kommundirektören ordförande.

Ett stort projekt är Guds hus som innebär att bygga till nuvarande kyrka så att tre trosinriktningar kan rymmas under samma tak, katoliker, muslimer och Svenska kyrkan. Var och en har sitt men binds samman kring ett innetorg som mötesplats. Projektledaren tillika prästen Henrik Larsson berättar om dialogkvällar i nuvarande moské och om caféföreläsningar. I en ungdomsgrupp samlas katoliker, muslimer och protestanter för att tala om livets viktiga frågor. Biskop emeritus Bengt Wadensjö är också engagerad i Guds hus-projektet. En stor social verksamhet drivs av diakonen Pernilla Landin och socialpedagogen Wasaa Rahbi som ger råd och stöd. Studiecirkelar ordnas om att vara förälder i ett annat land. Barnuppfostran är förstås en stor och het fråga. Diplom delas ut efter genomförd kurs, och mammorna brukar kommentera: Också våra män borde delta!

Alla jag träffar talar om bibliotekets centrala roll som mötesplats och kunskapskälla. Mycket talar för att målsättningen infrias: att vara arena för demokrati. Henrik Larsson berättar om hur personalen möter alla med värme och respekt.

– Varje dag är jag orolig för att de ska jobba ihjäl sig!

Det är inte lätt att få tala ostört med bibliotekschefen. Barbro fångas ständigt in av besökare som vill diskutera en idé eller resonera om ett problem.

– Vi är inte bara anställda som hjälper tillrätta. För många besökare är vi också viktiga som människor, säger hon, detta samarbetsgeni som tack vare goda kontakter inte sällan lyckas ordna praktik eller arbete åt arbetslösa. Hon konstaterar att varje jobb är viktigt och blir en vinst för kommunen.

Kajsa Holmgren som arbetar inom socialpsykiatrin har ett ärende till Barbro, men säger nu bestämt att hon vill berätta för mig om bibliotekets betydelse för området.

– Det är navet i Fisksätra, vi blir trevligt bemötta av alla som arbetar här. De fångar upp önskemål och nästan allt är möjligt att förverkliga. Här strömmar folk igenom hela dagarna, det är en glädje att gå hit!

I Nacka finns inget medborgarkontor och i Fisksätra går invånarna till biblioteket för att få hjälpa att hitta in i Myndighetssverige.

Bibliotekets fem anställda ger medborgarservice. Barbros önskan är att kunna erbjuda samtal på de vanligaste språken, arabiska, spanska och somali. Just nu mäts omfattningen på denna service.

Bostadsbolaget Stena har anställt tio ungdomsvårdar för att hjälpa och stötta ungdomar. Dessa finns till hands i området under eftermiddagar och kvällar. En av ungdomsvårdarna är Mikias Selam, 19 år. Han konstaterar att biblioteket är en bra plats att vara på. Barn och unga kan läsa, studera eller vara med på de aktiviteter som leds av en pedagog varje veckodag mellan tre och fem på eftermiddagen enligt schema: manga, slöjd, metall, läxhjälp bland annat. När det är stökigt kommer Mikias eller någon annan ungdomsvård för att lugna.

– Biblioteket får energi och kan göra bra saker. Alla känner alla och vi tar hand om varandra. Jag har haft möjligt att flytta härifrån men inte gjort det.

Varför?

– Bra gemenskap. Jag gillar det som händer här, säger Mikias,

som siktar på att bli socionom eller polis.

Biblioteket i Fisksätra arbetar i och för en lokal kultur. Det är en stor verksamhet som personalen på biblioteket ofta arrangerar tillsammans med frivilliga. Dessvärre ger detta inga extra resurser. Det som räknas när det gäller att få resurser är antal lån, antal besökare och öppettider. Många ifrågasätter om siffror ger en rättvis bild av bibliotekets plats och betydelse i lokalsamhället.

Sifferexercis kan också inbjuda till fantasifulla lösningar. En enskild anställd på ett annat kommunalt bibliotek i Nacka kom med idén att bjuda på förseningsavgiften om besökaren lånar fem nya böcker. Det är inte ens nödvändigt att bära hem böckerna, det går bra att lämna igen dem på en gång.

Sedan 2004 har antalet besökare dubblerats på Fisksätra bibliotek. Här arbetar fem personal, vilket betyder att varje person (årsverke) tar sig an 45 000 besökare på ett år. Medeltalet för folkbiblioteken i Stockholms län är 16 000 besökare per årsverke.

Helene Götberg har bott fjorton år i Fisksätra, trivs bra "hela världen finns här". Hon är en av många frivilligarbetare på biblioteket, ingår i styrelsen för Folkets Hus och för Fisksätra kulturförening. På frågan om hur hon ställer sig till att upphandla driften av biblioteken svarar hon:

– Biblioteken är demokratins kärna och vi ska värna biblioteket som en frizon i vårt kommersialiserade samhälle. Vi äger biblioteket gemensamt, det är vår angelägenhet och jag bidrar med glädje till det. Nu kanske det blir idealister som först tar över men om de inte klarar av det bereder de väg för privata intressen. Eller också blir biblioteken privata med en gång.

bitte.lundborg@comhem.se

Stort förtroende

Biblioteket är den samhällsinstitution som flest svenskar har förtroende för. Så många som 70 procent av befolkningen har

mycket eller ganska stort förtroende för biblioteken.

En stor majoritet anser att biblioteken bör stödjas med offentliga medel. 85 procent av svenskarna anser att biblioteken är viktiga för att samhället ska fungera.

Ungdomar i åldern 16–19 år besöker numera biblioteken i mindre omfattning än tidigare. I slutet av nittiotalet besökte 78 procent av pojkarna och 88 procent av flickorna ett bibliotek under ett år. År 2006 hade andelarna sjunkit till 47 respektive 66 procent.

Andra generationens invandrare går mer på bibliotek och läser mer än personer med svensk bakgrund.

Att läsa högt för barn har mycket stor betydelse för fortsatt språkutveckling och så kallad informationskompetens. Undersökningar visar att biblioteksbesökare oftare läser för sina barn än vad andra föräldrar gör.

Bara 6 procent av skoleleverna går i en skola med en heltidsanställd bibliotekarie. 25 procent av landets elever går i en skola med en deltidanställd bibliotekarie. Samtidigt visar en undersökning att välbemannade skolbibliotek bidrar till att förbättra elevernas resultat i läskunnighetsprov med 10–18 procent. /BL

Källor: SOM-undersökningar 2007–2009, Kulturrådet, Ulf (SCB om levnadsnivå), Skolverket.

Läs vidare

www.biblanshjalpar.blogspot.com

www.regionbiblioteket.se

<http://hdl.handle.net/2320/5520>: Språk som rikedom – en möjlighet för Fisksätra – en utmaning för Nacka kommun, Barbro Bolonassos och Lena Lundgren, 2009